

Rozdział 3. Diagnoza warunków życia materialnego mieszkańców – dr Paweł Antkowiak

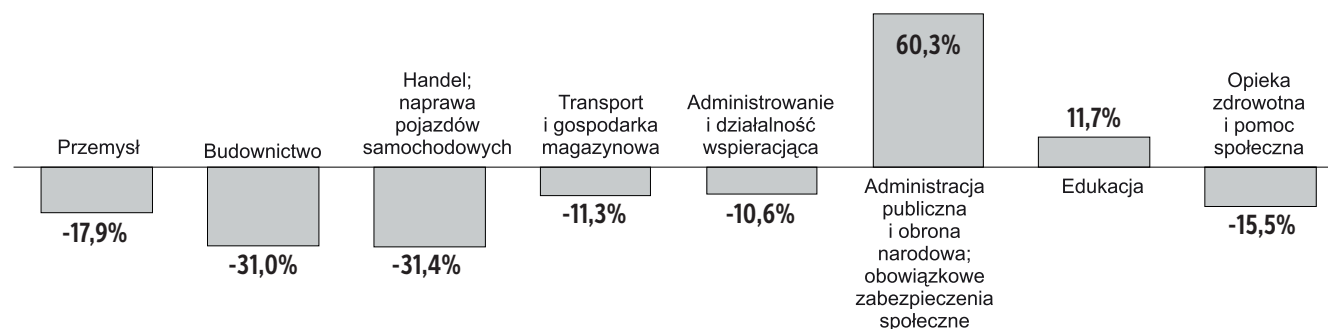
Główny celem niniejszego rozdziału było znalezienie odpowiedzi na pytanie o warunki życia materialnego mieszkańców powiatu słubickiego. Poziom wynagrodzeń społeczeństwa, kosztowność życia czy sytuacja finansowa danej jednostki samorządowej wpływa bezpośrednio na jakość życia w danym regionie.

Jednym z elementów kluczowych w analizie warunków życia materialnego jest wysokość średniego wynagrodzenia. „Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie słubickim od lat jest nieco niższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie. W 2012 r. wyniosło 3 134 zł, tj. 97,8% przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie. Było wyższe niż w 2011 r., jednak notowany wzrost na poziomie 2,1% był mniej dynamiczny niż w poprzednich latach [w 2011 r. wzrost wynagrodzenia wyniósł 6,5%, w 2010 r. – 5,3%, a w 2009 r. – 7,8%] oraz mniej dynamiczny niż średnio w województwie [4,2%]¹⁷.

3.1. Sytuacja finansowa mieszkańców powiatu

Warto spojrzeć w tym kontekście na odchylenie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w powiecie w wybranych obszarach gospodarki. Okazuje się bowiem, że w większości kategorii wysokość uposażeń jest znacznie niższa od średniej powiatowej. Wyraźnie odróżnia się na tym tle wysokość uposażeń w sektorze administracji publicznej, obrony narodowej i obowiązkowego zabezpieczenia społecznego.

Wykres 4. Odchylenie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w powiecie według wybranych sekcji w 2012 r.

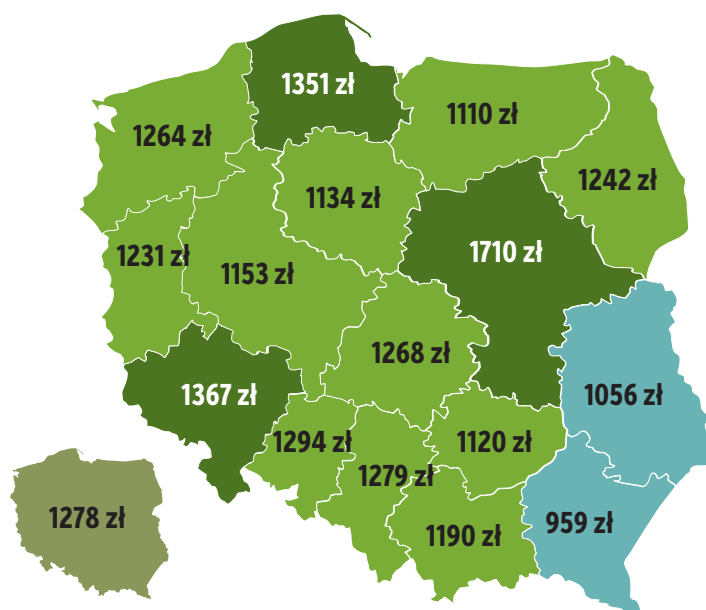


Źródło: *Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2012 r.*, Zielona Góra 2013, s. 48.

W województwie lubuskim przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2012 r. wyniósł 1 231 zł i był niższy od średniej krajowej, która wyniosła 1 278 zł. Dochód ten obejmuje bieżące pieniężne i niepieniężne dochody gospodarstw domowych pomniejszone o podatki dochodowe oraz towary i usługi otrzymane nieodpłatnie [mapa 2].

¹⁷ *Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2012 r.*, Zielona Góra 2013, s. 47.

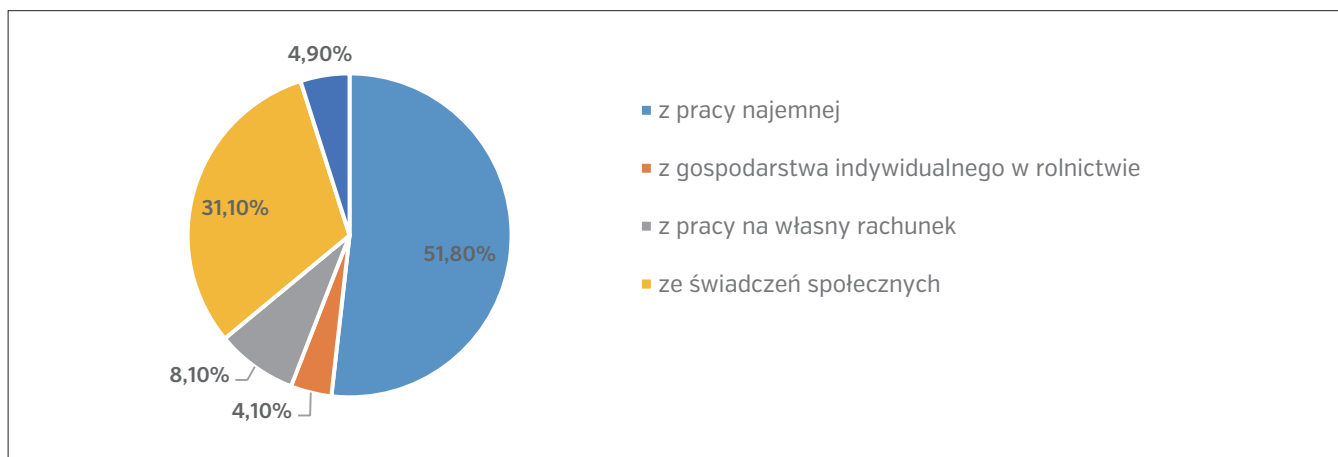
Mapa 2. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2012 r.



Źródło: *Ubóstwo w województwie lubuskim*, Zielona Góra 2013, s. 6; Lubuski Urząd Wojewódzki, <http://www.lubuskie.uw.gov.pl/download/2020.pdf>, 13.10.2014 r.

Warto również zwrócić uwagę na strukturę przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na jedną osobę w gospodarstwach domowych według źródeł ich pozyskania, co wykazano na wykresie 5.

Wykres 5. Struktura przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródeł ich pozyskania

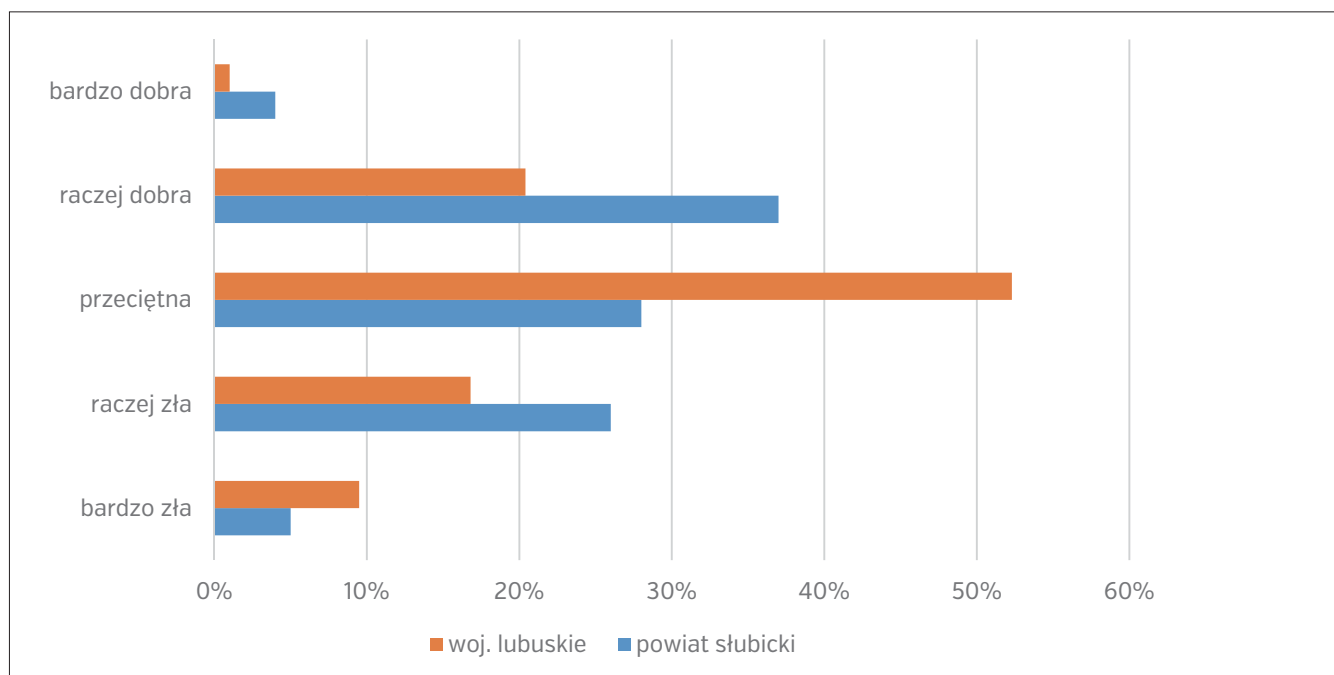


Źródło: *Warunki życia Lubuszan 2013*, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, http://zielonagora.stat.gov.pl/gfx/zielona-gora/userfiles/_public/komiksy_dla_prasy/warunki_zycia_w_2013.pdf, 13.10.2014.

Dominującym źródłem utrzymania na terenie województwa lubuskiego jest praca najemna, ale prawie jedna trzecia wszystkich gospodarstw uzyskuje dochód z szeroko pojętych świadczeń społecznych. Warto też podkreślić, że praca na własny rachunek stanowiła 8,1% przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę, zaznaczając jednocześnie, iż powiat słubicki cieszy się wyższym wskaźnikiem ilości podmiotów wpisanych do REGON na 10000 mieszkańców niż województwo lubuskie [odpowiednio 1163 i 1075¹⁸]. Nie ulega więc wątpliwości, że mieszkańcy tej części Polski preferują stałe, ale zależne od innych podmiotów formy zatrudnienia.

Warto porównać powyższą ocenę z wynikami badania przeprowadzonego na terenie powiatu słubickiego.

¹⁸ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 6. Ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w woj. lubuskim i w pow. słuwickim (%)

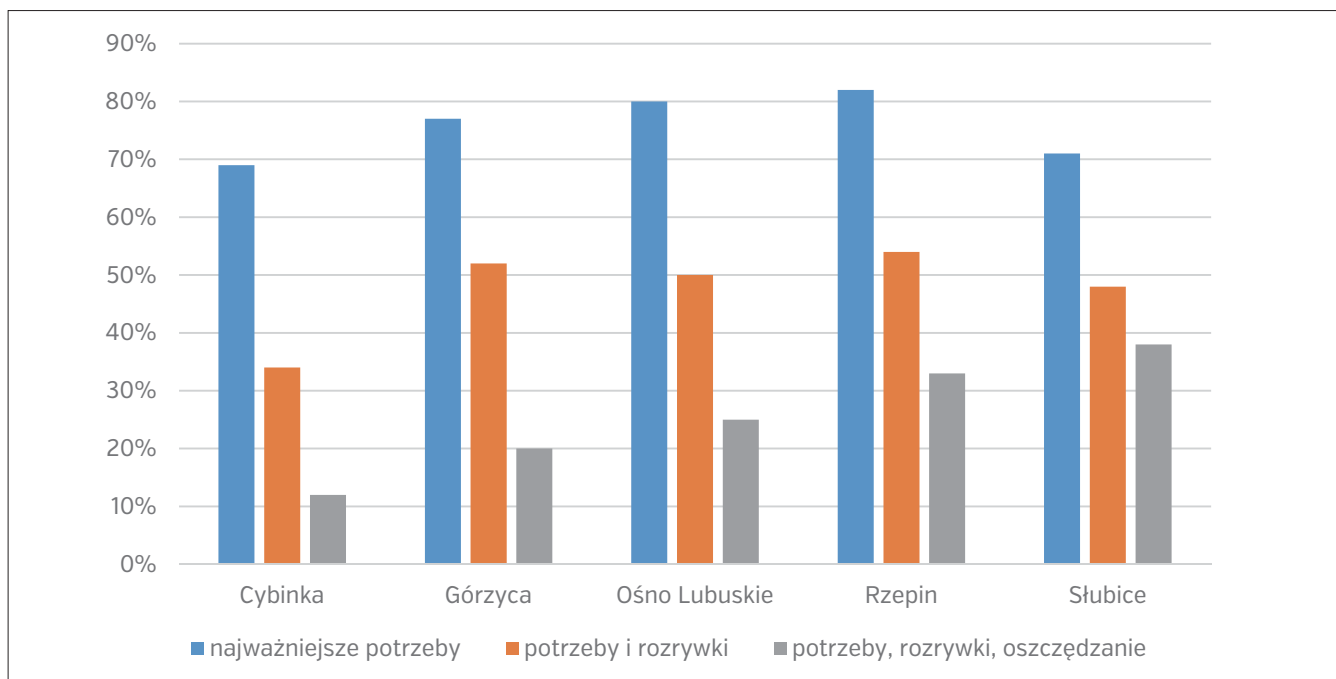
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych oraz na podstawie: *Warunki życia Lubuszan 2013*, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, http://zielonagora.stat.gov.pl/gfx/zielona-gora/userfiles/_public/komiksy_dla_prasy/warunki_zycia_w_2013.pdf, 13.10.2014.

Okazuje się, że mieszkańcy powiatu słuwickiego oceniają sytuację materialną gospodarstw lepiej niż mieszkańcy lubuskiego. Aż 41% uznało ją za dobrą lub bardzo dobrą, podczas gdy w ten sposób odpowiedziało zaledwie 21% mieszkańców lubuskiego. Z drugiej strony więcej mieszkańców powiatu ocenia tę sytuację negatywnie, jednak jest to tylko 5% więcej odpowiedzi niż w przypadku badania wojewódzkiego [26% Lubuszan, 31% słuwickich]. W powiecie wyraźnie mniej jest odpowiedzi neutralnych, co świadczy o większym rozwarstwieniu społeczeństwa. Ludzie dostrzegają tutaj więcej kontrastów pomiędzy sytuacją materialną poszczególnych gospodarstw.

W tym samym badaniu zapytano również, o opinie mieszkańców powiatu słuwickiego na temat wysokości ich zarobków oraz możliwości zaspakajania nimi konkretnych potrzeb. Potrzeby podzielono na następujące kategorie:

1. Podstawowe utrzymanie i potrzeby bieżące (opłata rachunków, wyżywienie, zakup odzieży).
2. Podstawowe utrzymanie i potrzeby bieżące (opłata rachunków, wyżywienie, zakup odzieży) oraz rozrywkę, kulturę i sport.
3. Podstawowe utrzymanie i potrzeby bieżące (opłata rachunków, wyżywienie, zakup odzieży), rozrywkę, kulturę, sport oraz oszczędzanie.

Z badań wynika, że 74% respondentów uznaje, że ich dochody wystarczają na zaspokojenie najważniejszych potrzeb, czyli opłatę rachunków, wyżywienie i zakup odzieży. Prawie połowa badanych [48%] osób uznaje, że prócz tego stać ich jeszcze na rozrywkę, kulturę czy uprawianie sportu. Co czwarta zapytana osoba uznała natomiast, że uwzględniając wszystkie powyższe są oni jeszcze w stanie oszczędzać, co w podziale na poszczególne gminy pokazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Opinie mieszkańców powiatu słubickiego na temat wysokości ich zarobków oraz możliwości zaspakajania nimi konkretnych potrzeb

Źródło: opracowanie własne.

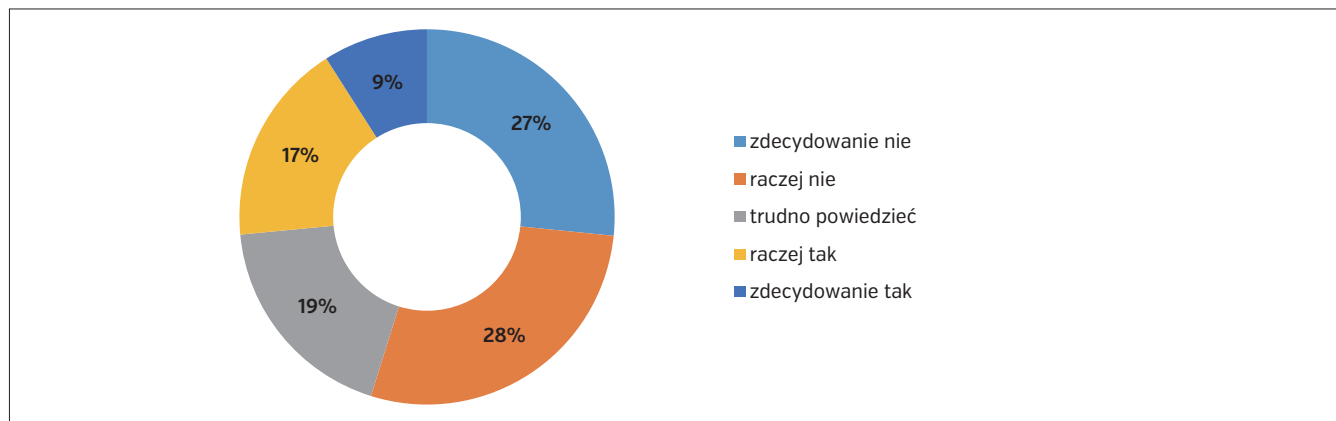
Jeśli spojrzeć na odpowiedzi respondentów poprzez pryzmat gminy, w której zamieszkują to okazuje się, że najkorzystniej poziom swoich dochodów ocenili mieszkańcy Rzepina, bowiem we wszystkich trzech przedziałach odnotowano tam najwyższe wskaźniki. I tak 82% ankietowanych uznało, że ich potrzeby na poziomie podstawowym są zabezpieczone, ponad połowa pytanym uznała, że wystarcza im środków finansowych na rozrywkę, kulturę czy sport, a co trzecia pytana osoba stwierdziła, że jest jeszcze w stanie oszczędzać. Z powyższego wykresu wyłania się obraz najgorszej oceny sytuacji materialnej mieszkańców Cybinki i Górzycy, co znajduje uzasadnienie w dalej omawianych wskaźnikach ekonomicznych. Jednak odstępstwami od wyników spodziewanych okazują się być gminy Słubice (in minus) i Ośno Lubuskie (in plus).

Analizując odpowiedzi na wyżej postawione pytanie z uwzględnieniem wykształcenia respondentów widać, że wzrost poziomu wykształcenia nie koreluje w istotnym stopniu z możliwościami zaspokojenia potrzeb w wskazanych trzech przedziałach dochodowych. Otóż osoby z wykształceniem podstawowym w najwyższym przedziale dochodowym uznały w 30%, że są w stanie nawet oszczędzać. Jednak najgorzej swoją sytuację zarobkową oceniły osoby z wykształceniem zawodowym, w środku stawki uplasowały się osoby z wykształceniem średnim oraz częściowo z wykształceniem podstawowym, natomiast najwyższy poziom satysfakcji zarobkowej charakteryzował osoby legitymujące się wykształceniem wyższym.

Uwzględniając miejsce zamieszkania respondentów, zauważyć należy, iż nieznacznie zarysowała się prawidłowość mówiąca o tym, iż mieszkańcy miasta są w stanie zaspokoić potrzeby w większym stopniu niż mieszkańcy wsi we wszystkich trzech przedziałach zarobkowych. Warto jednak odnotować, że różnice nie są znaczne. Nie ulega wątpliwości, że wielu mieszkańców wsi pracuje w mieście. Związane jest to z migracją ludności z miasta na wieś.

W kontekście wysokości zarobków zapytano również respondentów, czy byliby gotowi podjąć się pracy „na czarno” i zrezygnować z legalnego zatrudnienia. Przeważnie praca na czarno związana jest z wyższym poziomem zarobków i mniejszymi obciążeniami, a właściwie ich brakiem (podatek dochodowy, składki na ubezpieczenie społeczne). Okazuje się jednak, że ponad połowa respondentów nie zdecydowałaby się na taki krok, co związane jest, jak się wydaje, z niskim poziomem bezpieczeństwa takiego rozwiązania. Praca legalna, mimo generalnie niższego uposażenia w porównaniu do pracy nielegalnej, gwarantuje jednak pewnego rodzaju stopień stabilności, wiąże się z walorami dodatkowymi, takimi jak ubezpieczenie chorobowe, składka rentowa czy emerytalna. Wydaje się więc, że kładąc na szali wyższe zarobki z innymi korzyściami wynikającymi z legalnego zatrudnienia, respondenci w większości wybrali to drugie. Należy jednak odnotować fakt, że co czwarta pytana osoba zrezygnowałaby z legalnej pracy po to, aby zwiększyć poziom swoich dochodów i komfort życia ryzykując tym samym utratę opisanych wyżej wartości, wynikających z zatrudnienia legalnego.

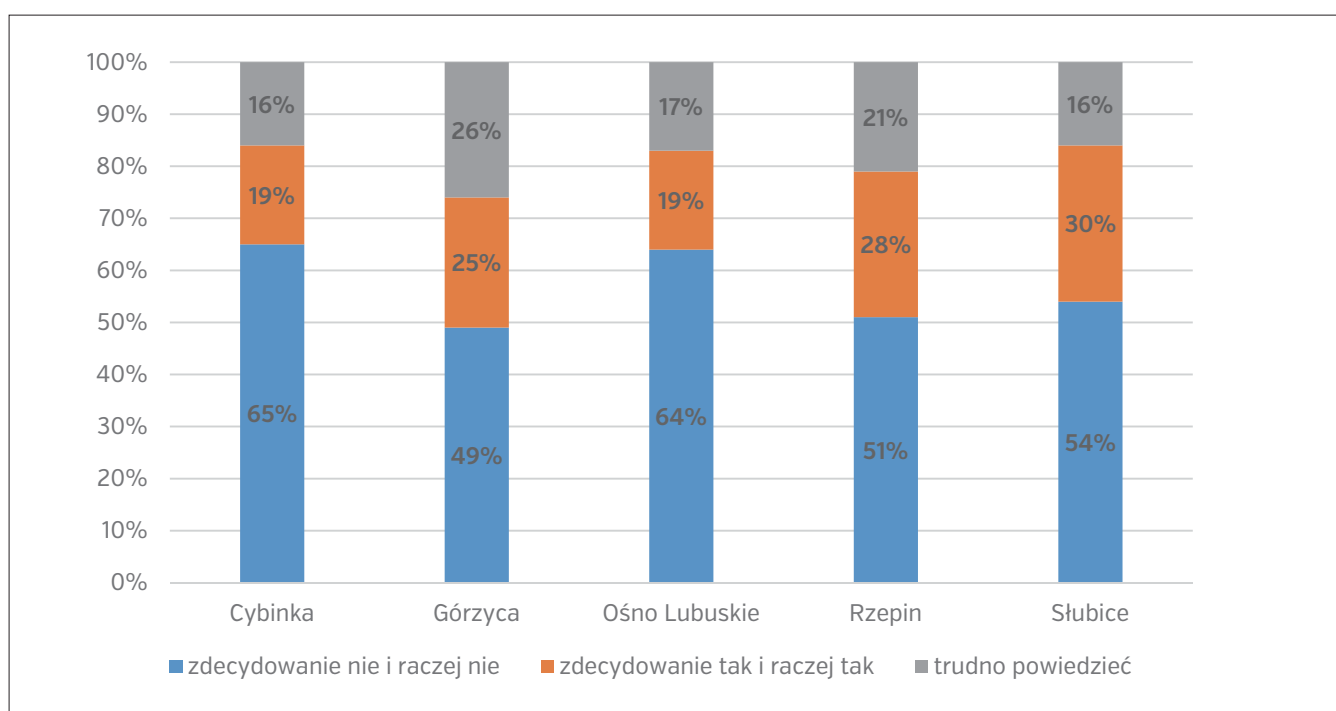
Wykres 8. Odpowiedź na pytanie: Czy, aby zwiększyć swoje dochody byłby/aby Pan(i) gotów/owa podjąć się pracy „na czarno” i zrezygnować z legalnego zatrudnienia?



Źródło: opracowanie własne.

Rozpatrując odpowiedzi respondentów poprzez pryzmat gminy, z jakiej pochodzą, widać, że odpowiedzi są nieco bardziej zróżnicowane. Najwięcej osób, które gotowe byłyby podjąć ten krok to mieszkańcy Słubic – zadeklarował to prawie co trzeci pytany mieszkaniec tej gminy. Ta obserwacja nabiera znaczenia przy analizie danych o bezrobociu (patrz rozdział o rynku pracy), z której wynika, iż w Słubicach notowany jest bardzo wysoki wskaźnik bezrobocia długotrwałego. Jedną z hipotez związanych z występowaniem tego zjawiska w tak dużej skali odnosi się do mocno rozprzestrzenionego zjawiska „pracy na czarno”. Jej potwierdzenie wymaga jednak dodatkowych badań. Najmniej chętnych osób do „pracy na czarno” odnotowano w gminach Cybinka oraz Ośno Lubuskie. W Górzycy, gdzie respondenci najlepiej ocenili swoje warunki życia materialnego, było najwięcej osób niezdecydowanych - co czwarta pytana osoba nie zadeklarowała, czy byłaby w stanie zrezygnować z legalnego zatrudnienia na rzecz pracy „na czarno”. Poszczególne odpowiedzi w podziale na gminy powiatu słubickiego zaprezentowano na poniższym wykresie.

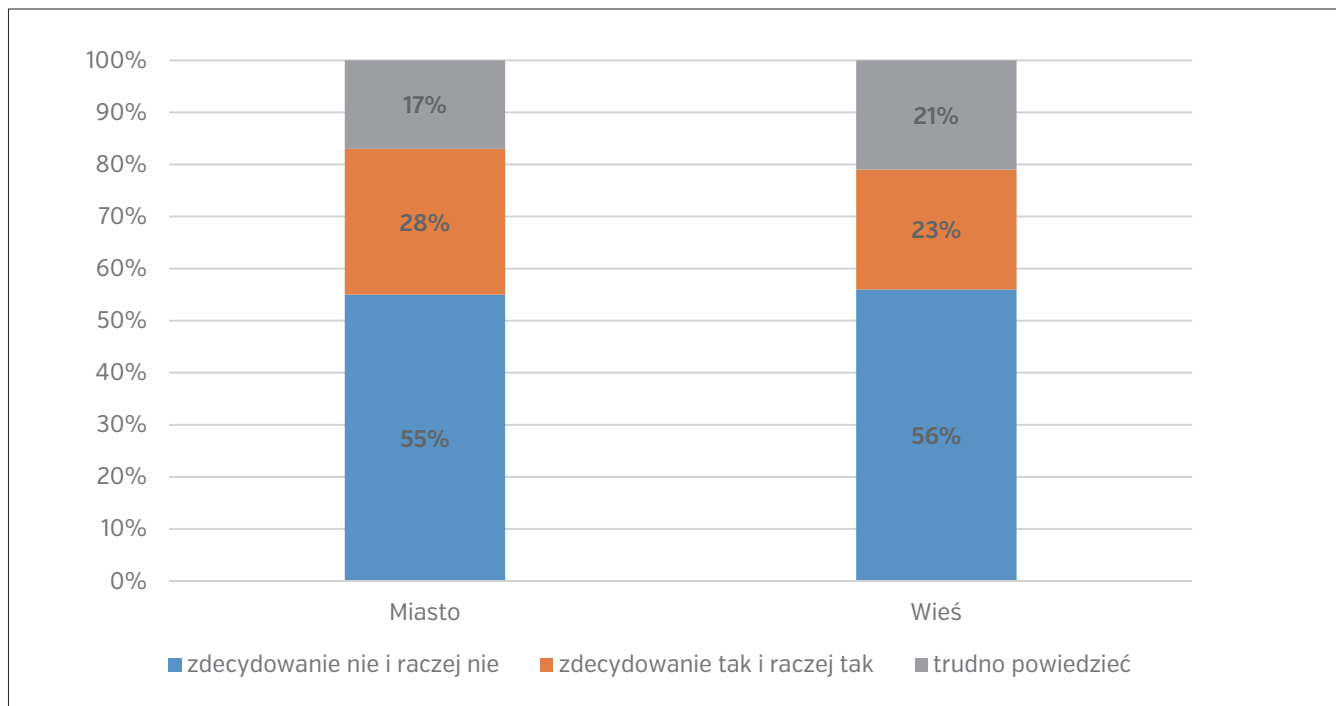
Wykres 9. Odpowiedź na pytanie: Czy, aby zwiększyć swoje dochody byłby/aby Pan(i) gotów/owa podjąć się pracy „na czarno” i zrezygnować z legalnego zatrudnienia? (podział na gminy)



Źródło: opracowanie własne.

Kiedy na odpowiedzi respondentów spojrzymy uwzględniając miejsce ich zamieszkania okazuje się, że mieszkańcy miasta nieco chętniej aniżeli mieszkańcy wsi byłoby skłonni porzucić legalne zatrudnienie i podjąć się pracy „na czarno” po to, aby zwiększyć poziom swoich zarobków. Jak wynika z późniejszej analizy (wykres 15), mieszkańcy wsi lepiej oceniają warunki materialne w swoim miejscu zamieszkania aniżeli mieszkańcy miasta. Być może wynika to z faktu, że osoby dobrze sytuowane przeprowadzają się z miasta na wieś poszukując wytchnienia od miejskiego zgiełku. Jednocześnie stać ich na budowę i utrzymanie domu jednorodzinnego, co oznacza, że są to osoby stosunkowo dobrze sytuowane finansowo.

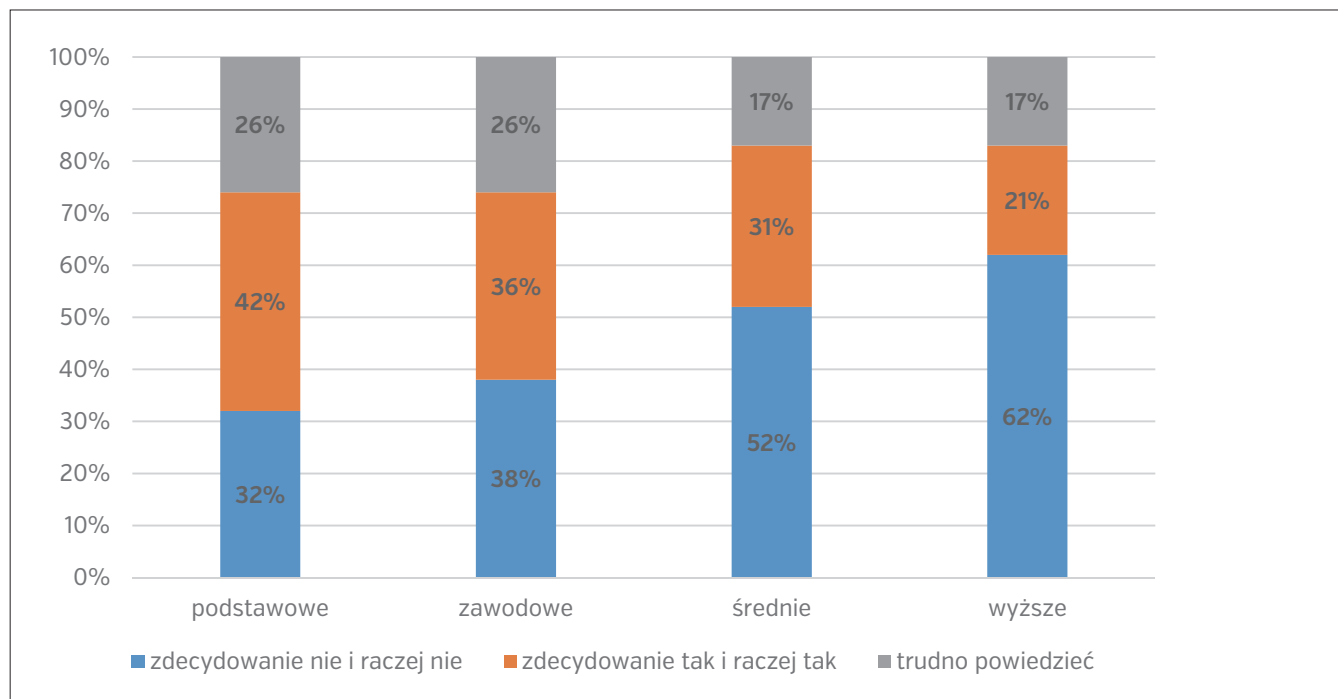
Wykres 10. Odpowiedź na pytanie: Czy aby zwiększyć swoje dochody byłby/aby Pan(i) gotów/owa podjąć się pracy „na czarno” i zrezygnować z legalnego zatrudnienia? (podział miasto-wieś)



Źródło: opracowanie własne.

Warto również spojrzeć na odpowiedzi respondentów uwzględniając ich wykształcenie. Wydaje się bowiem, że decyzja o porzuceniu legalnej pracy na rzecz wyższych zarobków może być uzależniona od poziomu wykształcenia badanych osób. W wyniku przeprowadzonej analizy odpowiedzi respondentów okazało się, że 4 spośród 10 badanych osób legitymujących się wykształceniem podstawowym byłoby gotowych podjąć taką decyzję, porzucając dotychczasowe zajęcie i decydując się na pracę „na czarno”. Niewiele mniej, bo 36% osób posiadających wykształcenie zawodowe byłoby gotowych postąpić podobnie. Spośród osób z wykształceniem średnim taką decyzję podjąłby co trzeci pytany respondent, natomiast wśród osób posiadających wykształcenie wyższe na taki krok zdecydowałby się co piąty pytany mieszkaniec powiatu słubickiego. Powyższą prawidłowość prezentuje poniższe zestawienie. Wynika z tego jednoznacznie, że im wyższe wykształcenie respondentów, tym mniejsza chęć na to, aby porzucić legalną pracę i rozpocząć pracę „na czarno” w celu zwiększenia swoich dochodów.

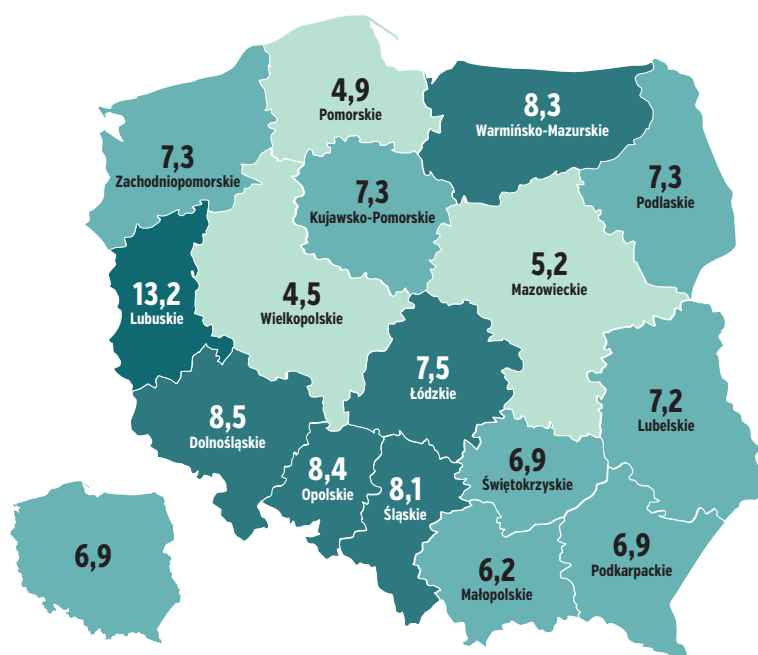
Wykres 11. Odpowiedź na pytanie: Czy, aby zwiększyć swoje dochody byłby/aby Pan(i) gotów/owa podjąć się pracy „na czarno” i zrezygnować z legalnego zatrudnienia? (ze względu na wykształcenie)



Źródło: opracowanie własne.

Elementem, który odgrywa ważną rolę przy ocenie warunków życia materialnego jest odsetek osób, które żyją poniżej granicy ubóstwa. Gospodarstwo domowe uznaje się za zagrożone ubóstwem, jeżeli poziom jego wydatków jest niższy od wartości przyjętej za granicę ubóstwa¹⁹. Jak wynika z badań nad zasięgiem ubóstwa lub wykluczeniem społecznym prowadzonych w ramach „Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 – Nowy wymiar aktywnej integracji” największy odsetek osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym występuje w województwach: lubelskim, lubuskim i świętokrzyskim.

Mapa 3. Wskaźnik zagrożenia pogłębioną deprivacją materialną w województwach w 2011 r.



Źródło: <https://empatia.mpips.gov.pl/-/krajowy-program-przeciwdzialania-wykluczeniu-spoiecznemu-2020>

¹⁹ Ubóstwo w województwie..., op. cit., s. 8.

Czynnikiem istotnym dla analizy badanego obszaru jest liczba osób, które korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. W 2013 r. w gminach powiatu słubickiego wypłacano zarówno świadczenia pomocy społecznej, jak i świadczenia rodzinne [tabela 8].

Tabela 8. Świadczenia pomocy społecznej i świadczenia rodzinne w powiecie słubickim w 2013 r.

	Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej			Korzystający ze świadczeń rodzinnych				Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem w tys. zł		
	gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	kwota świadczeń rodzinnych	kwota zasiłków rodzinnych [wraz z dodatkami]	kwota zasiłków pielęgnacyjnych
Województwo lubuskie	41 251	97 591	9,5%	31 996	60 963	55 682	29,4%	238 104	113 481	74 821
Powiat słubicki	2 218	5 298	11,2%	1 401	2 715	2 530	27,3%	9 049	4 957	2 288
Cybinka	352	867	12,9%	183	383	359	26,2%	1 251	697	325
Górzycza	183	509	12,0%	129	279	258	28,2%	966	526	238
Ośno Lubuskie	414	1 045	16,1%	241	477	452	34,8%	1 548	841	361
Rzepin	467	1 200	12%	319	640	595	29,4%	2 117	1 218	527
Słubice	802	1 677	8,4%	529	936	866	23,8%	3 166	1 675	835

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks, 15.10.2014.

W powiecie słubickim procentowy udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej według ludności ogółem wyniósł 11,2%. Wskaźnik ten jest wyższy od tego samego na poziomie województwa [9,5%] o niecałe 2%. Uwzględniając poszczególne gminy zauważyć można, iż najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Ośno Lubuskie [16,1%], najniższy zaś (dwukrotnie niższy niż w Ośnie) w Słubicach [8,4%]. Wynika z tego jednoznacznie, że występuje bardzo duże rozwarstwienie sfery majątkowej w gminach powiatu słubickiego.

Analizując bardziej szczegółowo dane z poszczególnych gmin, to dla przykładu w gminie Cybinka w ramach świadczeń rodzinnych w 2013 roku wypłacono:

- 5 164 zasiłki rodzinne;
- 2 578 dodatków do zasiłków rodzinnych;
- 406 świadczeń pielęgnacyjnych;
- 62 jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka.

Dla 39 osób wypłacano świadczenia z funduszu alimentacyjnego, za 26 osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne opłacono składki emerytalno-rentowe. Ze świadczeń pomocy społecznej skorzystały 352 rodziny, a 508 osób otrzymało świadczenia przyznane decyzją, w tym:

- 53 osoby otrzymały pomoc w postaci zasiłku stałego;
- 130 osób otrzymało pomoc w postaci zasiłku okresowego;
- 6 osób otrzymało pomoc w postaci schronienia;

- 169 osób otrzymało pomoc w postaci posiłku;
- 8 osób otrzymało pomoc w postaci usług opiekuńczych;
- 289 osób otrzymało pomoc w postaci innych zasiłków celowych²⁰.

Dla porównania Ośrodek Pomocy Społecznej w Słubicach w 2013 r. objął pomocą 805 rodzin, a łączna liczba osób pozostających w tych rodzinach to 1752 osoby. Pomoc przyznano z następujących powodów:

- ubóstwo - 512 (na wsi 83);
- bezdomność - 46 (na wsi 5);
- bezrobocie - 473 (na wsi 64);
- niepełnosprawność - 227 (na wsi 42);
- długotrwała choroba - 341 (na wsi 42);
- bezradność w sprawach wychowawczych - 86 (na wsi 13);
- alkoholizm - 21 (na wsi 6);
- zdarzenie losowe - 17 (na wsi 2).

Pomocy udzielono w formach zasiłków finansowych w postaci: zasiłek stały dla 211 osób; zasiłek okresowy dla 342 rodzin; zasiłek celowy dla 677 rodzin; schronienie dla 14 osób; usługi nad chorym w domu dla 28 osób; opłacono pobyt w domu pomocy społecznej dla 28 osób; pomoc w formie posiłku dla 194 osób, w tym 193 dzieci w placówkach szkolnych. Ponad 520 rodzin zaopatrzono w opał na okres zimowy, dla większości z nich opał dostarczono do domu, z wycinki drzew na terenie miasta dowieziono drzewo do kilkunastu gospodarstw domowych. Dla 134 rodzin przygotowano paczki z okazji świąt Bożego narodzenia. Zorganizowano również spotkanie wigilijne dla osób bezdomnych²¹.

Bardzo podobnie wyglądają działania w Ośrodkach Pomocy Społecznej w gminie Rzepin²². Nie ulega wątpliwości, że spora liczba osób korzysta z pomocy społecznej, a najczęstszym powodem jej uzyskania jest ubóstwo. Drugim najczęstszym powodem przyznania pomocy materialnej jest bezrobocie, co wiąże się również bezpośrednio z sytuacją materialną.

3.2. Sytuacja finansowa gmin i powiatu słubickiego

Ostatnim elementem, jaki warto przeanalizować jest sytuacja finansowa gmin oraz całego powiatu. Potencjał finansowy, jakim dysponują jednostki samorządowe przekłada się wprost na jakość życia mieszkańców danej wspólnoty lokalnej. Środki publiczne odpowiednio zainwestowane w infrastrukturę, gospodarkę oraz ludzi mogą się bowiem stać impulsem dynamicznego rozwoju. Najważniejszym elementem analizy budżetów poszczególnych jednostek samorządowych jest informacja o dochodach i wydatkach w poszczególnych gminach w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Okazuje się, że statystycznie najmniej pieniędzy z gminnej kasy na jednego mieszkańca w stosunku do wydatków w latach 2012-2013 wydała gmina Słubice, najwięcej zaś gmina Górzycy. Jeśli zaś chodzi o dochody, to w tym samym okresie najwyższe w przeliczeniu na mieszkańca odnotowano w gminie Górzycy, najniższe zaś w gminie Cybinka.

Nieco inaczej wyglądało to w roku 2011, gdzie najmniej dochodów i wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca odnotowano w gminie Rzepin, najwięcej zaś w gminie Górzycy. Warto też zauważyć, że proporcja wydatków w stosunku do dochodów zmieniała się w ostatnich latach, i to w sposób zasadniczo różny. Dla przykładu w gminie Cybinka w każdym z trzech analizowanych lat wydatki przewyższały dochody, co oznacza, że gmina była sukcesywnie zadłużana. Z odwrotną sytuacją mieliśmy do czynienia w Słubicach, gdzie dochody każdorazowo przewyższały wydatki, co związane było z dużym zadłużeniem gminy i koniecznością prowadzenia oszczędnej polityki budżetowej. W pozostałych gminach sytuacja była zmienna. Pokazuje to, że stan finansów samorządowych nie jest stabilny, co powoduje trudności z prowadzeniem długofalowej i rozważnej polityki budżetowej, która w bezpośredni sposób przekłada się na codzienne życie mieszkańców. Racjonalna redystrybucja pieniędzy publicznych w postaci inwestycji w infrastrukturę, gospodarkę czy sferę społeczną podnosi znacznie jakość życia mieszkańców.

²⁰ Dane przekazane przez gminę Cybinka.

²¹ Dane przekazane przez gminę Słubice.

²² Nie przekazano szczegółowych informacji nt. gminy Ośno Lubuskie.

Tabela 9. Dochody i wydatki gminne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w powiecie słubickim

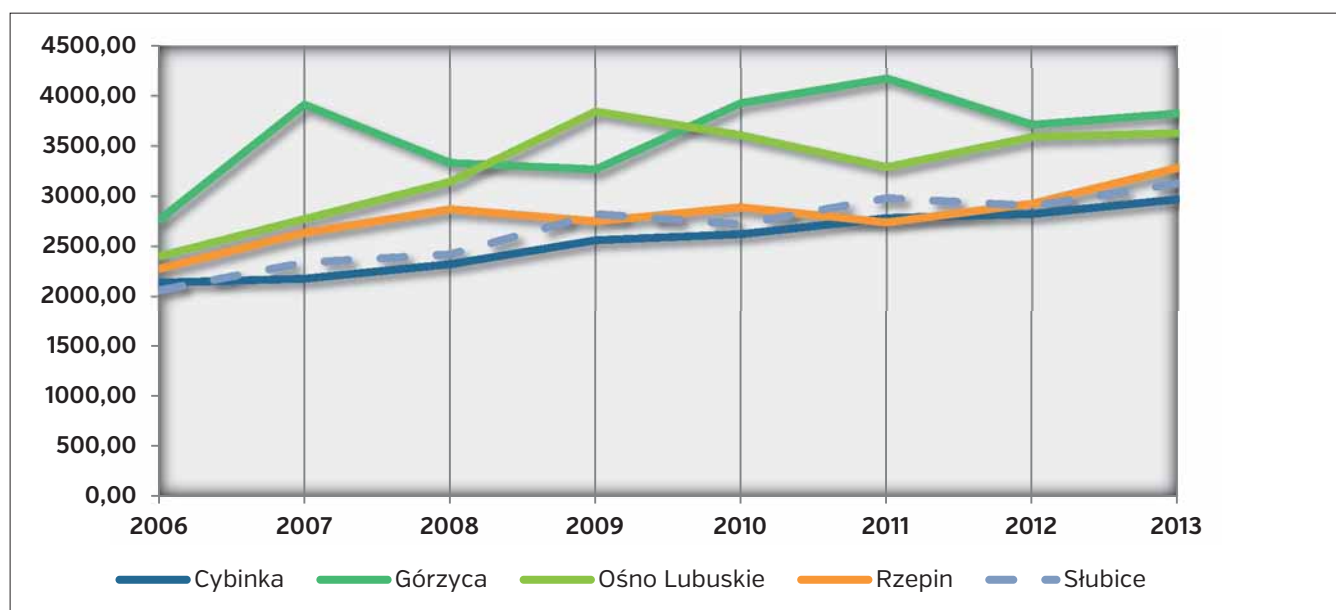
Wyszczególnienie	2011		2012		2013	
	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki
Cybinka	2 781,43	2 955,81	2 822,38	3 036,53	2 968,59	3 039,84
Górzycza	4 171,85	4 355,00	3 711,63	3 491,35	3 823,13	3 541,19
Ośno Lubuskie	3 289,58	3 344,22	3 590,64	3 374,70	3 628,02	3 835,05
Rzepin	2 738,62	2 613,54	2 924,82	2 780,86	3 282,55	3 063,89
Słubice	2 979,68	2 638,26	2 903,57	2 666,84	3 127,25	2 939,59

Źródło: *Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2012 r.*, Zielona Góra 2013, s. 53; por. Bank Danych Lokalnych 2011 i 2013.

Jednym z wskaźników obrazujących sytuację finansową gmin może być dochód budżetowy przeliczony na jednego mieszkańca. W przygotowanym zestawieniu zaprezentowanym na wykresie poniżej widać wyraźny pozytywny trend w poziomie dochodów wszystkich gmin powiatu. Zastanawiającym jest fakt, że od 2006 roku nieprzerwanie liderami są gminy Ośno Lubuskie i Górzycza. Wpływ na to zjawisko ma fakt, że gminy te, nie mają wyodrębnionych spółek komunalnych. W związku z tym, w zestawieniu uwzględnione są nie do końca porównywalne dochody. Należy zaznaczyć, iż analizując poniższy wykres nie powinno się wnioskować, iż gminy Górzycza i Ośno Lubuskie są najbogatsze. Dodatkowo na wysokość tego wskaźnika względnie wysoki wpływ w przypadku tych gmin mają zaciągnięte zobowiązania, które w momencie zaciągania włączane są do budżetu po stronie dochodu gminy.

Średnia wartość wskaźnika dla województwa lubuskiego to 3 365 zł. Oznacza to, iż dwie gminy wypadły w 2013 r. lepiej, natomiast trzy słabiej niż średnia wojewódzka.

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej związane z wydobywaniem kopalin w przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowią nieznaczny procent udziału dochodów własnych ogółem. Jedynie w gminie Górzycza przekraczają one 1% (1,37%). Poza Górzyczą, jeszcze Cybinka (0,19%) i Ośno Lubuskie (0,04%) osiągają z tego tytułu dochody w skali powyżej jednego promila w relacji do dochodów na mieszkańca ogółem.

Wykres 12. Dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2006-2013. Lubuskie w 2013 = 3 365 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [BDL]

Obraz sytuacji ekonomicznej z pewnością uzupełnia analiza struktury dochodów, szczególnie dochodów podatkowych (PIT), które w znaczącej części wracają do gminy zamieszkania podatnika. Dochody z podatku CIT nie wracają do gmin w tak znaczących proporcjach, przez co ich udział w dochodach budżetów jest marginalny.

Tabela 10. Struktura dochodów gmin w 2013 r.

gmina	wpływy z PIT	wpływy z CIT	dochody własne	inne	ogółem
Cybinka	11,83%	0,62%	46,37%	41,17%	100%
Górzycza	7,37%	0,20%	50,76%	41,67%	100%
Ośno Lubuskie	9,96%	0,52%	52,51%	37,01%	100%
Rzepin	15,67%	0,35%	56,05%	27,93%	100%
Słubice	18,34%	0,64%	65,10%	15,92%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [BDL].

Dane dotyczące stanu zadłużenia gmin oraz relacji dochodów do wydatków stanowią punkt wyjścia do rozważań o możliwościach poszczególnych gmin w przyjmowaniu na swoje budżety kolejnych obciążeń, wynikających z inwestycji lub projektów refundowanych po ich rozliczeniu. Najtrudniejszą sytuacją charakteryzuje się zatem gmina Ośno Lubuskie, której poziom zadłużenia jest już bardzo wysoki, a mimo to relacja wydatków i dochodów ma w niej charakter negatywny (gmina ma więcej wydatków niż dochodów).

Tabela 11. Zadłużenie i relacja dochodów do wydatków w gminach powiatu słuwickiego w 2013 r.

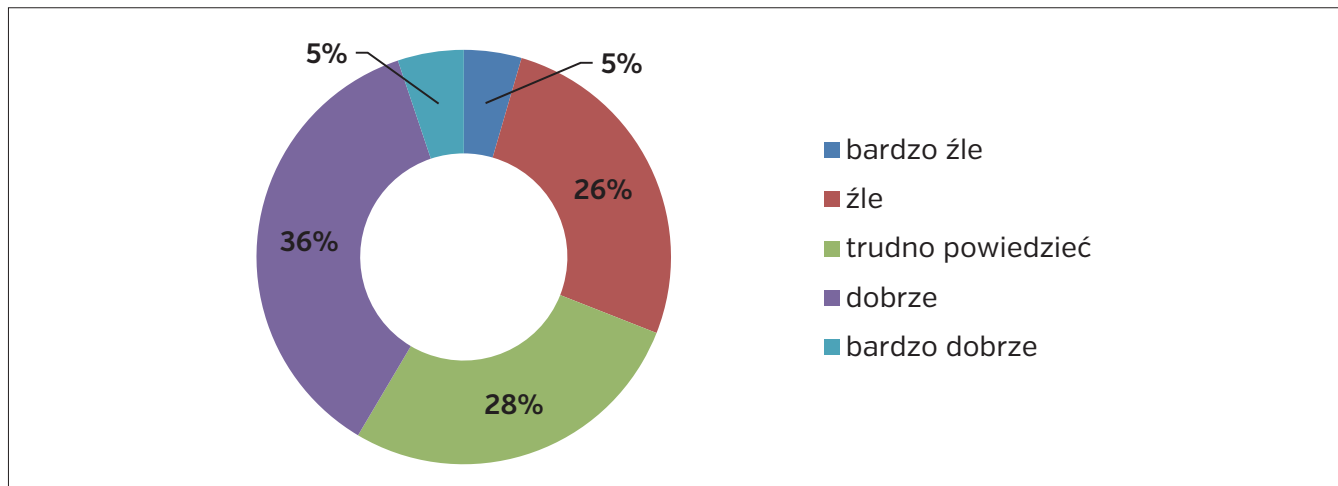
gmina	zadłużenie ²³	Relacja dochodów do wydatków ²⁴
Cybinka	37,4%	negatywna
Górzycza	36,3%	pozytywna
Ośno Lubuskie	56,4%	negatywna
Rzepin	20,8%	pozytywna
Słubice	45,6%	pozytywna

Ważne w badaniu ankietowym było znalezienie odpowiedzi na pytanie, jak sami mieszkańcy oceniają warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania. Ponad 40% pytanych osób oceniło dobrze bądź bardzo dobrze warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania, 1/3 była odmiennego zdania, a 28% osób była niezdecydowana. Odpowiedzi rozkładają się więc proporcjonalnie, co widać na poniższym wykresie.

²³ Wskaźnik obejmuje także zobowiązania na realizację projektów unijnych. Bez uwzględnienia tego czynnika zadłużenie jest niższe – jak choćby w przypadku gminy Słońsk, gdzie wyniosło 55,16% na koniec 2013 r. [źródło: informacje przekazane przez gminę]

²⁴ Jako pozytywną relację uznano taką, w której dochody są wyższe od wydatków

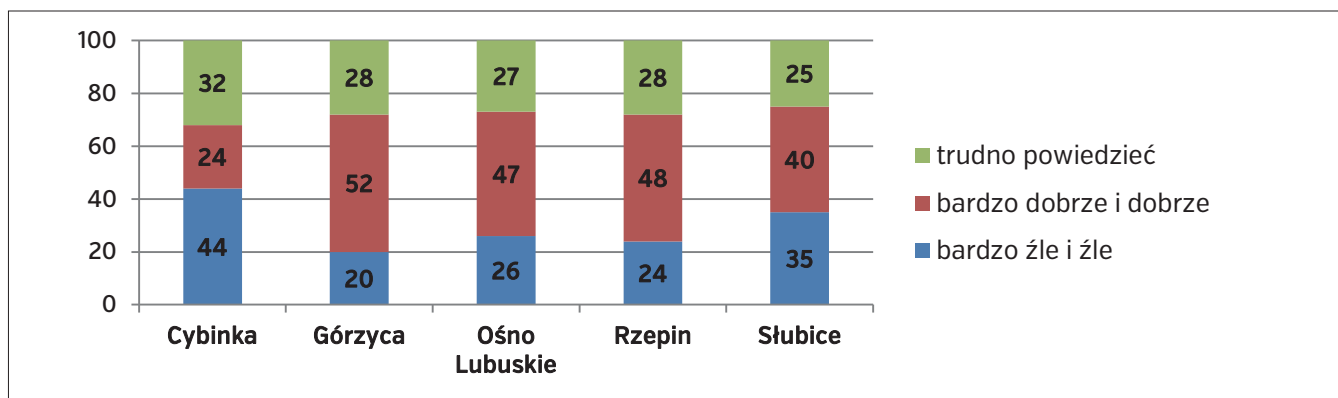
Wykres 13. Jak Pan(i) ocenia warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania?



Źródło: opracowanie własne.

Jeśli spojrzeć na odpowiedzi respondentów poprzez pryzmat gminy, z której pochodzą, widać, że ich odpowiedzi znacząco się od siebie różnią. Zdecydowanie najgorzej warunki życia materialnego w powiecie słuwickim ocenili mieszkańcy Cybinki - 44% badanych oceniło je jako złe, bądź też bardzo złe. Najlepiej warunki życia materialnego w swojej gminie ocenili mieszkańcy Górzycy, bowiem ponad połowa ankietowanych z tej gminy była zdania, iż warunki te są dobre bądź też bardzo dobre. Na tak wysoką ocenę w Górzycy wpływ mogą mieć m.in. przedstawione powyżej wskaźniki finansów publicznych, jak również średni w skali powiatu odczyt poziomu dochodów gospodarstw domowych (i tego, na co one wystarczają). Najbardziej zróżnicowani w swoich odpowiedziach byli natomiast mieszkańcy Słubic. Wydawać by się mogło, że Słubice, ze względu na bezpośrednią bliskość granicy będą zdecydowanym liderem tego rankingu, jednak należy pamiętać, że korzyści z tej bliskości dotyczą głównie mieszkańców miasta (handel przygraniczny), a badana była cała gmina.

Wykres 14. Jak Pan(i) ocenia warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania? (podział na gminy)

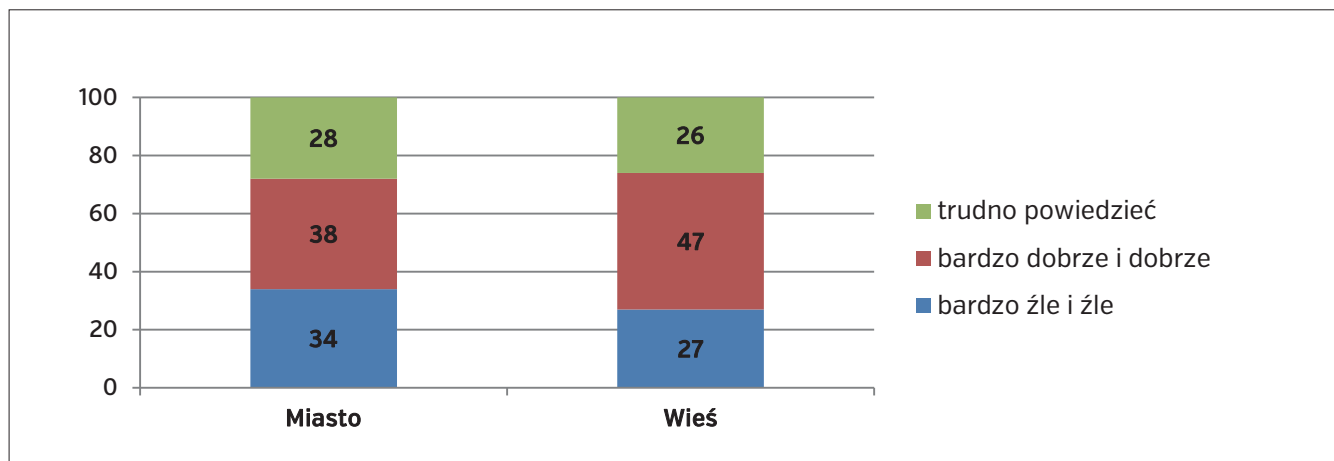


Źródło: opracowanie własne.

Zauważyć ponadto należy, iż mimo handlowego charakteru miasta zorientowanego na klientów zza granicy, nie wszyscy mieszkańcy czerpią korzyści z bliskości Frankfurtu nad Odrą. Tę tezę potwierdzają wyniki badania ankietowego, w którym gmina Słubice wykazała się największą polaryzacją odpowiedzi (najmniej odpowiedzi neutralnych) dotyczących oceny warunków życia materialnego.

Analizując te same odpowiedzi poprzez pryzmat miejsca zamieszkania, to okazuje się, że lepiej warunki życia materialnego w powiecie słuwickim oceniają mieszkańcy wsi aniżeli miast.

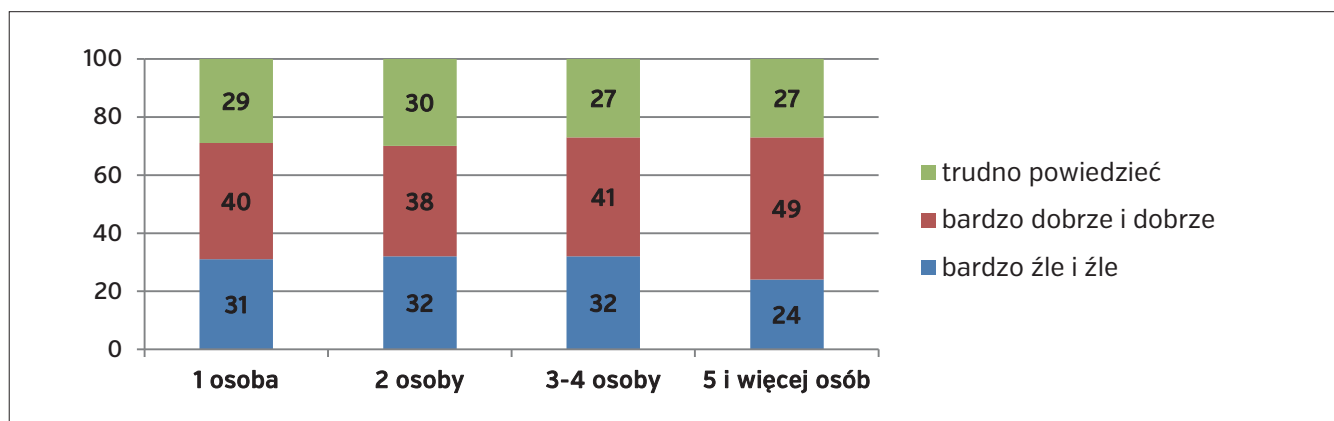
Wykres 15. Odpowiedź na pytanie: Jak Pan(i) ocenia warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania? (podział miasto-wieś)



Źródło: opracowanie własne.

Co ciekawe, gdy jako kryterium różnicujące przyjmiemy liczbę osób w gospodarstwie domowym, okazuje się, że najwięcej ocen pozytywnych odnotowano w grupie dużych rodzin.

Wykres 16. Odpowiedź na pytanie: Jak Pan(i) ocenia warunki życia materialnego w swoim miejscu zamieszkania? (z uwzględnieniem liczby osób w gospodarstwie domowym)



Źródło: opracowanie własne.

Można domniemywać, że związane jest to z różnymi źródłami dochodów, w tym świadczeń, oraz być może niższą skalą oczekiwań tych rodzin, co daje wyższy poziom zadowolenia z panujących warunków życia materialnego.